

M. 455

Sigfrid, Svensson
II: samlingen

Sommaren 1922

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Fjärdingsman Erik Nilsson berättar

[F. d. lantbrukare i Ö. Ingelstad, där
han brukat sin faders gård. Bosatt
i Ö. Ingelstad, kommunalordföran-
de - 69 år.]

Mor hade stänge- *Goavätta*
ligen förbjudet oss att slå ut varmt vatten
på marken, för då brändes vi Goavätta.
Nej, det fick vi inte göra vid någon tid.
Hon talade om att de skulle något åt henne
julafton. Hon det då bort, så var det
bra.

Mor berättade att på
ett ställe var det hål på golvet vid bord-
ändan, det var till Goavättas bostad. Man
trodde att hon höll vakt om barnen och
~~fröinnan~~ hade lämnat ett barn ensam, men
det kom ut för någon förhet. Och då skulle
hon hämnas på Goavätta och hälla
varmt vatten i hålet. Då kom Goavätta upp

om natten och sa: 'Här du bränner mitt
lår, skall jag bränna din gård'. Och
följande natt brände gården av.

Goanisse

Goa Nisse var en annan sak.
Han kunde draga till och från. Den
som vårdade honom drog han till. Jag
minns att min fars stall var där en eke-
stolpe vid spjoltan, som där var flera
hår borrade i. Men där var i alla trä-
pluggar, de kunde vara så stora som
en flasketork. De skulle binda Nisse
för att han skulle bli bibehållen i gården.

Gräva ned
levande djur

[Johan] [Persson] i Tjustorp hade
tur med sina djur. Det kom ut ett
rykte, att han grävt ned en levande
hund vid Tröskeln i stallen. Det var
fråga om att där skulle bli undersökning,
men så blev det nedtryckt. Det är en
10 år sedan eller något mer.

Det var en gumma här som

hade sådan tur med ~~hansen~~ ^{hansen}. Hon kom
in en gång och vi hade tal om det och
så sa hon: Vi ha grävt ned både levande
och döda höns, men det har inte gjort
någon nytta.

Min far brukade, när kreatu-
ren skulle tas ut på bete ge vardera kon
Två siller, som han hade skurit grön fjära,
brä fjära, grä. Det har jag själv varit med
om.

Skärforsdagsafton innan solen
gick ner skulle där läggas stål i säden
på loftet för att inte hon, som reste till
Blåhulla, hätan eller hävingen, ja, hon
hade något särskilt namn, skulle beröva
den dess kraft. De la också stål utanför
stallet.

Det var en som hette Thulin i
Hannas. Han skulle vara klok, var så
där lite doktor och kunde bota kreatursjuk-
domar. Så lärde det verkligen därhemma
att vi hade en ko som blev sjuk natten mel-

Kreaturen
Togas ut

Stål i
säden

Kloke

han skärtorsdag och långfredag. Allt som fattades hon var förstås att hon var utval-
ten. Då förades det bara med halm och
hon var mager och maktade knappata.
Och så skulle hon snart kalva också. När
Thulin kom gick han ner i stallen och när
han såg hon sa han: Där är många resta
men jag skall snart driva henne härifrån.
Så kom han in och fick en mapps, det
tyckte han bra om. Mor undrade då om
det verkligen var möjligt att häarna kun-
de göra horna någon skada. "Ja", sa han, "jag
såg dem i går kväll hur de kom farandes
förbi den ena efter den andra. Det var en
som jag kände jag sa till henne: 'Var ska du
hän?' Och då vände hon om igen." Sen tog
han upp något ur västfickan och fick en
linselapp av mor, som han la det i. Sen
gick ner i stallen, men det var ingen som
fick gå med honom. När han kom in igen
sa han: Hej, nu skall hon snart vara
brad, du behöver om bara, sa han till far
ge henne lite gott foder. Och så låg han där ^{en morgon} därefter.

när vi sått och ät frukost, hade hon lyft upp klin-
kan på stalldörren och kom ut på gården.
Och hon var frisk alltid. Men det var väl
det goda förbudet som gjorde det.

När en ko kalvade, skulle *Stäl vid kalvning*
man första gången hon kom ut på gården
efter kalvningen lägga ett stäl utanför
tröskeln, där hon skulle gå över. Det
har jag själv varit med om, det bästa stäl
man kunde få var en "lommekniv" [=
fickkniv] Det var för att inte Trollden skulle
få makt med den.

Skulle det gå bra med hönser, *Första ägget ätes*
skulle husfadern äta det första ägget som
blev värpt på vären. Jag minns så väl hur
mor sa till far: "Här du Mats, har du det
första ägget." Det skulle ätas rätt.

~~Efter jul~~ De fick inte spin *Förbud att spinna*
na efter jul förrän. Tio tondedagen var gång-
en för att inte fåren skulle bli ördä.

Julkärve

Min far gånnde ibland en kärve från hösten. Den andra säden var på lös, men denna band vi ihop. Det var mest havre. Den sattes ut till fåglarna julafton och han sa att man då kunde vänta på en god skörd det kommande året. Det var mycket sällsynt, jag vet inte någon annan som gjorde det. Lén brukade jag också göra det, därför att fåglarna skulle ha något. Isenare till har ju en och annan också brukat göra det. Kärven sattes på en stake, som slacks ned i jorden eller också blev stående genom att stenar lades runt omkring.

Julgran

Julgranar blevo kända här ungefär 75 eller 80.

Ljuskrona

Vi glyttar [= barn] gjorde en sexkantig ring av sädesstrå, som vi fäste Torsar i. Det kallade vi för en ljuskrona.

Stänga portarna

När de hade inhöstat var det ett prunktimmer som skulle stänga portarna, för att det skulle bli tackelannum.

Bäckar-
härten

Min mor talade om bäckarhärten. Den skulle ha existerat i hennes barn-
dom. Det var i Tunby [] Hon hade inte själv sett den, men det var av hennes jämt-
likar som skulle ha kommit ut för den. De skulle gå till ^{dans} och gick där och skämtade under vägen. Så skulle de gå över en liten bäck. Men de tyckte att den var större än vanligt, så de tog upp kjolar och byxor. Men vattnet blev allt större och större. Till sist stod där någonting ute i vattnet som såg ut som en häst. Och den sa: "Sätter på min rygg, skall jag bära er över." De vågade inte men så var det en som satte sig på och sen följde de andra efter. Ju fler som satte sig på, ju längre blev den. När de så kom i mitten av vattnet, kom den som satt bakerst att säga: "Herre Jesu kors - sicket långt kors". Och då för vann den och alle samman kom i vattnet.

Storsting

Mor talade om hur alla de dansande skulle hålla i händerna och spelmannen vara före. Så skulle han spela älva-

dansen. Men det var farligt för de kom i
älvastruget och då kunde de inte sluta igen.
Hon badade om att en gång i Tenby hade de
gjort så. Nej, hon var inte själv med på
det. Men det höll på att gå gale. Spel-
mannen ville sänka sej och det övergick
till alla de dansande. Så då hade han
dragit dem med sej. Men så var det en
- det var den bakste - som det inte ver-
kade så hårt på. Han hade kraft nog att
släppa och sprang förbi de andre och
skar strängarna av fiolen.

Ljökari

Det skulle ha hänt för ungefär
100 år sedan. Det var en man Nils Glåkansson
här i byn som gick igen och kom hem varje
natt. Så tänkte hans hustru att hon ju varit
glad vid en sup, när han levde och hon
slog upp en sup och satte på bordet. Och
om morgonen var glasét fyllt. Men sin gode
han aldrig igen mer.

får 5 33-39

forts. sid. 31

Öhka personer berättar.

De talade om Apprehöj [Ö. Vem- *Trollen*
merlov] att folket där skulle baka, så skickade *läna*
de sina ungar upp att låna "grissla" [= bakgull]
och näka i en gård i byn, det är den går-
den, där Lars Nilsson nu bor. De hade bju-
dit "glyttarna" [= barnen] på gröt. Men vi
blev det äska, när de skulle gå hem igen
och den slog ihjäl dem och gröten blev
liggande på vägen.

Erik Olsson, Ö. Vemmerlov
[Född i Gyllebo i St. Dode.
Borätt i socknen hela sitt liv, 93 år]

Det var "shau folk" [= skogsfolk] *Skogsfolk*
i Ljörri [L. Olaf]. De hade lagt ut en glytt
på en sten i skogen. Folket på Ljörri,
den som bodde där hette Bo, gick ut och
tog den in och värmden den och sen la
de ut den igen. Sen kom de och sa, att
det skulle inte bli olönt. Horna skulle kom-
ma till gården, när de skulle mjölka dem.

D: o

Hälen
som var
bollenlös

De talade om, att de en gång
skulle måla [=måta] hur djupa "hålen"
[=håla, O. Kemmerlöv] var. De bunda
ihop flera hövaller och band en
plog kuiv i. Då fick de upp något
där det stod skrivet att de inte skulle
måla deras väggar, annars skulle de
måla deras lägg ar.

Där var ett par okar, som
"bissade" [=skena] och yrang ut i hålen
och sen fann de deras ok i Gyllebo
sjön.

D: o

Ljungby
horn och
piga

De hade tagit hornet och
piguan från Trollen, så kom de och
ville ha det igen. De sa, att om de inte
ville ge dem det, skulle Ljungby bränna
av trene gånger. Drängen hade ridit dit
där Trollen höll kolom. Där hade han
tagit hornet och piguan. Där var troll som
skulle fara efter. Så var där en väng.
Det var en pigua som sa till honom:

"Ri" över det ärda
och inte det färdä"

De hade bjudit på honom, men han hade
kastat det. Något hade kommit på hästen
och där gick skinnat av. Han kom in
i stallet och la sig under hästen. Men
så kom de med ljus. Det skulle han
inte gjort, för drängen dö. — Sin kunde
inte trollen samlas så mycket.

D: o

De skulle rida Sant
Staffan. De hade en riktig visa, som
de sjöng. De red omkring till ställen
och sjöng. Där stod, att piguan gav dem
öl. De kom ut och bjöd på dem.

D: o

Valborgsafton skulle de
sjunga för ägga. Där var julvisan:
God afton pigua, som hemma äst
Maj var välkommen
Den röte sommar skall vara din gäst
De bjuda go'natt,
vi komma igen till nästa vår
då står där en vaggan vid piansäng.

L.T. Staffan
rikt

olagföreläring

Men kommer jag inte ihåg. Där var
andra visor också. Där var en om
vår Frälsare.

All världens Skapare av evighet
Hör det vi nu bedje
Du haver allting väl berett
Var oss alla nådig Gud med glädje

Låt honom giva ägg på fat
Hör det vi nu bedje

Till pannekaka, äggamat
Var oss alla nådig Gud med glädje.

Jag minns inte mer. Vi hade gille val-
borgsdag.

D: o

Vid midsommar hade de maj-
stäng. Samla näden på Lytlebo gjorde
särna gille. Bryggde öl i stora tunnor
och brännevin så mycket de ville dricka.
I toppen på majstängen hängde en blomster-
krona. Så var där ut armar efter varand-
ra i läng och riktiga rundningar på dem.

D: o

1: sta Majvisan

[Kallas i Ö. Vemmerlöv för "nya maj-
visan." Uppptecknad av fru Selma
Nilsson, Södergården, Ö. Vemmerlöv, 37 år.
- Strof 6 o. första hälften av strof 7 uppteckna-
de av medmästare Vigren Ö. Vemmerlöv.
Här försuppdelningen gjord av upptecknaren.]

//

Ack ljufvig Tid,
när från på marken bära frukt
all blad och blommor giva lukt
ack ljufvig Tid.

När skogens fåglar kvittra
hvar på sitt sätt lofsjunga Gud
och blad och blommor kvittra
och bergen gifva ljud.

2

Här vi var Tid
i lundar, ångar, skog och mark
från en till annan ljufvig park
i ro och frid

Få lifva och få höra
en ljufvig sång med klar musik
den hört af intet öra
den honom varit lik

Majstäng

3) Och gyllende tid
 hvad det är ljūft att lefva här
 när man är fri från allt besvär.
 Och gyllende tid,
 när klara vattnet rinner
 så klart, som vorde det kristall
 man får i rolen finna
 en sken i djupan dal.

4) Och himlens höjd
 där portar utaf prätor är
 grundvalar utaf stenor skär
 Och himlens höjd
 där lifsens brunnar klara
 för Gud och lam upprimra må
 och lifsens Träd det klara
 uppi dess gator stå.

5) En härligt ståt
 si Herrans hus och tempel är
 både sol och måne lysa där
 en härligt ståt,
 när jag av sorg betagen.

då gläds jag, när jag Tänker på
 hvad glädje, fröjd och fromma
 Guds barn de skola få.

[6] Rikedom och Ståt
 allt annat som här glindra må
 och intet annat tänka på
 än rikedom och ståt
 Men döden gör oss lika
 igenom sina skarpa skott
 både fattiga och rika
 han tar dem alla bort

[7] Förlåt vår synd
 O store Gud och farler bult
 för din sons död och pinas skull
 för lät vår synd.
 Och hjälpe oss med din anda
 att vi från denna jämnerdal
 må flytta till det landet
 som ägden fröjdesal.

Majfirning

"Ack Gjöfelig hel," kallas för
g'nyga majvisan". Den sjöng vi redan
i min ungdom. Där sjöngs en visa
för pigorna. Men den har jag helt glömt.
Första versen var så:

God afton pigan som hemma äst
haj var välkommen

Den Giva sommar skall bli dig gäst
"Sommarn är så Gjöfelig för ungdomen.
God afton, om ni hemma är" kallas för gamla
majvisan.

Ola Nilsson, Södergårdens Ö. Wm.
merlöf.

[Småbrukare. — 44 år]

Älvaklä

Det skulle vara så ryktigt att
komma över där älven hade vältrat sig, så
fick de älvaklä, det var någon slags ut-
slag.

D: o

Jättesten

Det ligger en väldig sten vid
Stiby. Den skall en jätte från Stenohuvud
ha slungat mot Stiby kyrka.

D: o

Mara
och varulv

Fiskarna på Klivik talade om
att det var ett par pigor som tidigt en mor-
gon var ute och mjölade. Det var en kät
som hade fölat på ängen. Fiskarna kom
ifrån ^{yon} och finga nyr på att pigorna sat
upp ett par häppar med klyfter på och
hängt upp hinnan, som varit om fölet, lätten
som de raga, för de hade klätt sig rent naka.
De hade träkt hyra igenom den, för
det sås attisa fall fick hinnan en lätt
förläsnings, men barnet kom att bli
mara eller varulv.

Min moder talade om att det
var på ett ställe en pigga som var mara. Hon
kunde förvinna rån som hon stod och kläder.
Hon föll ned på golvet. Sen kom hon inte igen
för rån om morgonen.

D: o

När jag var barn, skulle vi
— jag tror det var trettioafton — gå ut med
en psalmbok i förstugan och läsa:

Glälsa mig Wykung och hälsa mig Herre
med korn och med kärna

Hälsa
Wy-
kung

med fläsk och med bösten
och gott vär[derlek] om hösten.
Så skulle vi slå upp psalmboken. Kom man
då i dödspsalmerna, skulle man dö året.
Psalmen, man slog upp, skulle man läsa
hela året.

Sofia Bengtsson, Ö. Kemmerlöf
[Fru. Vistats 22 år i Småland, född i
Ö. Kemmerlöf och nu botat där. 61 år]

Goavätta

De talade om att de skulle låta
maten stå på bordet hela julekatten för att
Goavätta skulle äta sig mätt. Det har jag
hört här i Ö. Kemmerlöf.

De sa också att goavätta tag hand
om barnen.

D: o

Skogsmännen och skogsmännen
var i Ljöröd. De kunde komma och säga
ifrån, när något kreatur hade kommit
till skada i skogen.

Och de var onda på folk kunde
de förvilla kreaturen för dem. De talade om
att en gång när pigorna på Ljöröd skulle

gå och mjölka hade de hört någon säga
i skogen: Förvilla, förvilla. Men då hade
det andra skogsrät sagt: Nej, det är Ljöröds
pigor och den skall vi inte för-
villla.

D: o

De ha talat om att de brukat
rida Staffan. Det var bitida om morg-
narna. Så sjöng ~~en~~ visa, som började:
Staffan var en stallebräng, en stallebräng
han vattnade sina fålar fem.

D: o

Gamla majvisan
[Meddelad av medmästare Vigren, Ö. Kemmer-
löf]

Majvisan

God afton, om ni hemma är
Maj är välkommen
För lat oss om vi väcka er
Sommar är så gyllig för ungdomen

Så stå vi några gossar om å
och fråga om vi sjunga få.

Nu sitta vi lov uti ert tak
det nyas skall i morgondag

Den lilla larkans ljuga kläng
bebadar oss majmånads sång.

Låt vata mjöl och honung röt
bovete till bovete gröt.

Låt hönan geva ägg på fat
till pannkaka, äggmat.

Nu börjar det att regna stort
ska vi ha ägg, ska' de' va' fort.

Tack och tack ska' folket ha
för gåvan den var ganska bra

Gör att och tack var kristen själ
och sov nu alla gott och väl

Välkommen flicka till vår dans
och skaffa dej en stili' tjans

M. 455

Nästa är vi komma igen
då står en vaggga vid pigans säng.

Ligg och sov din gamle stund
tills krägor, raunar dra dej ut

Här stå vi vid ^{en} ~~en~~ vide vägg
och ska mitt i bra ägg.

De sjunga nu "Äck Gvalig
Tid" valborgsaften, fast icke alla verser-
na. Den kallas "nya majvisan" och det
är väl ~~en~~ en 25 är sedan den började
sjungas. De sjunga ett par verser av
den gamla majvisan också, "låt hönan
geva ägg på fat" o. s. v. Den gamla maj-
visan var längre, men jag minns inte fler
verser och vet inte heller om ordningen är
den riktiga.

Inredmästare Vignen,
O. Kemmerlöf.

[Till Majvisan från Ö. Vemmerlöv
sid. 17, upptecknad av fru Selma Nilsson,
Södergården, har samme upptecknare
lämnat ännu en vers:]

Betänk det väl
hur falsk den råsten vara må
som kan så snart en ända få
betänk det väl:

I dag är man en herde [?]
i morgon är man kall i mun
de större med de mårre
de falla i allt stånd.

Kardevisan

Kardevisan

1 v.

En sed från forna dagar på landet ännu är:
att kardegille göra, som mången alltid går:
att bjuda byens pigor och alla kärringar:
att komma för att karda från kväll till ljusan där.

2 v.

När klockan slagit åtta, så börja pigorna:
med såpa tvätta halsen och smörja flätorna:
sen sark de på sig tager och strumpor likaså:
och gummor på sig skura så godt som de förmå:

3 v.

När de sig hafva pyntat, så ralla de ästad
med kardema i handen och lovar och en är glad.
När de på mor har hälsat, då sätter de sig ned
och alla börja karda med lust och med besked.

4 v.

I köket står en käring, som uti gröten rör

hon rör så votten flyter från hennes panna ner
men mor hon svar och säger att hon skall röra mer.

5 v.

Vid överså bordändan där sitter käre far:
och utav finkelflaskan en sup han ofta tar:
är mor då vid godt lynne, hon tar sig även en:

[Upptecknad av fru Selma Nilsson
Södergården, Ö. Vemmerlöv, som i ett brev
skriver: "Jag har fått lag i några versar utaf

den gamla kardevisen, som de brukade sjunga på kardegillen, samt en dansvisa, som också skall vara mycket gammal: den hörs ju lite äfventyrlig, men det skall väl så vara. Staffansvisan kan vi inte få tag uti. Jag har frågat så många, men utan resultat. Jag gick ens ärenda upp till skogen hos en gammal kvinna, som bor där. Jag trodde hon visste något om Staffan eller annars något från äldre tider, men hon kunde inte ihåg något utan den här visorna, dem fick jag utaf henne."]

Dansvisan

Dansvisan

1. Skrat drängarna de börja att göra sina hopp och pigorna förnöjda rätt lyfta foten upp. En skriker på macyrka, en annan på jolkett, en tredje börjar ropa att vals går mera lätt.
2. En fjärde står och säger, vi börja med kadrell den femte står och gapar, han vet ej vad han vill. Men spelemannen slutar dock denna tröstan snart

han spelar en jolkett, som går med deilig fart.

3. Hvar dräng tar nu en piga och ställer sig i ring och med sin dolse klaga han lemmar nu omkring och namnet rompedarra, har denna dansen fått därför att rock och kjortlar i ändan har så brätt.
4. Nu dansas en macyrka, helt lustigt går det till än mo de sig och vända, än stå de nästan still, de stampa och de framja, de sparaka hit och dit och sina ben de bruka med allan kraft och flit.
5. Sen börja de att herra och wänga om i vals att ändan den är färdig att fly ur deras hals, de vettas och de juckta, de knuffa till varann de skälla och de vättnas, att man förkräcker kan.
6. Här handlas och här bytas med blockor som ej gå att de och på minuten gå rätt och svärjes på. En byter bort sin skinnpols för att en blocka på i sina bara armar han får mot hemmet gå.
7. Med hillekort i handen en flock sig slagit med

och utaf Toddjflaskan di dricker med besked.

8.

Men när nu en och annan har blifvit bankrutt
och kassan och krediten alldeles tagit slut,
då gäthes rock och byxor på giel och mången får
helt bytlös henvandra med sina bara lår.

Fjärdingsman Erik Nilsson berättar
- forts. fr. sid. 13 -

Kloka

När jag var en 5 el. 6 år gammal fick jag ont i ögonen. De blevo röda och jag kunde inte se, när det var ljusstarkt eller mot solen. Mor tog mej då till en par kloka, som kunde rigna. Först till en gumma till en Nils Andersson, "Klampen" kallad. Han tog mej hän till sej. Den vänstra handen la hon på ~~mit~~ huvudet på mej och så förde hon den andra handens pekfinger och långfinger i rundning kring mina ögon. Menneen gick på henne, men vad hon sa förstod jag inte. Det skulle vara innan solen var uppe och efter solnedgången tre dagar i rad. Men all utan verkan. Sen sökte hon till en man som hette Ola Jepsen i Gärdlösa [Fredstorp]. Han hade samma förfaringsätt, fast han använde bara högra pekfingeret. Han läste inte, åtminstone vad jag kunde se, men när han fört fingeret runt

en gång spottade han i golvet och så pekade han med fingret mot spottet. Så förde han runt och pekade två gånger till. Men det var ^{utan} verkan också. Sen fick jag pulver av en apotekare i Simrishamn. Det skulle jag lägga i ögonen och så såta ett par spantha flugor bakom ~~ögon~~ öronen. Sen blev de bra igen.

Att anlita läkare var före i tiden något märkvärdigt och sällsynt. Istället gick man till kloka, ~~läs~~ sidana fanns nästan i varje by. I Ljungsby var en som hette Per Isaksson. Han lämnade sina mediciner som han själv lagat av blommor, som han kokte. Där var en ört som kallades för "krass"; Per Isakssons krass sa de alltid. Det hjälpte för verk och mullnader. Det var grätt och liksom någon slags välling. Det luktade starkt, fast inte illa. Han använde mycket dyvelstreck, malört, kamfer och "grubben" [= gräbo]. Han var lantbrukare och hade en stor gård. Jag var hos honom en gång för mor. Då var han gammal. Han satt i bänken, som han alltid brukade göra när någon kom och skulle prata

med honom. "Har du något med dej," var det första han sa till mej, när jag kom in. Ja, jag sa, jag hade ett kvarter med mej. De hade talat om för mej förut att han var glad vid en svup. "Ta in det då," sa han. Han satte fram glas, och de var stora, och så fick han se ett par, tre stycken sidana. Sen gav han besked. Jag fick av hans krass, det kostade bara några ören, han var inte dyr av sej.

Det var en klok i Åsum [Ljöbo] som hette Elloke Lars, Åsumsprägen sa de också. Jag såg honom en gång för mor. Där var många sägner om honom. Jag vet inte några som han botat, men många personer som talat om att de känt andra, som han hjälpt. Folk påstod att han kunde se varför sjukdom de hade. De skulle ha ett kläde med sej från patienten, en schallet eller mössa eller sidant, där kunde han läsa det. När jag kom till ort och ställe, så var där en 25 el. 30 personer som väntade på att han skulle ha mottagning. Det var inte förrän klackan 10. Så kom Elloke Lars. Han såg bevärlig ut. Han hade här som föll ner i

penner och långt ut på ålarna. Man skulle gå in till honom i tur och ordning. Man sa, att han kunde se på en, ifall man hade gått in för än ens tur var. Jag hade lämnat att gå till Ljöbo, så jag met in den andra i ordning, fastän jag hade kommit nästan sist. Men det märkte han inte. "Vad vill ni", sa han. Ja, jag sa, att mor var sjuk och beskrev hur det var. De sa, att han också kunde säga hur många läkare man hade sökt. Han frågade om vi sökt någon, och jag sa nej, fastän de hade vi gjort. Och inte heller den lögnen genomskådade han. Så lämnade jag en duk. Vad ska jag med den, sa han. Jag kan inte bota henne. Men så sa han, att vi skulle koka havrakalm och det skulle hon lägga sig på och så skulle vi koka bockablåd [Meningothes Trifoliata]. Han tog tre kr. för det, det var hans Taxa. Han fjän-te pengar på det där.

Lappskott

Lappskott var en sjukdom, som de sa, att lapparna sköt ner.

Det var vissa vattendrag, som man skulle akta sig för. Där var "skarn". Man kunde bli sjuk och det var nästan obotligt. *Skarn*

De skrapade av kyrkklockor för vissa sjukdomar. Det skulle vara efter solnedgången. *Skrapa av kyrkklockor*

Det var en präst här, som hette *Flädersmus* Boös, som dog 1889. Ljota gången han predikade kom det en flädersmus in i kyrkan och satte sig på predikstolen. Det var närmast då som sa att det snart blev dödsfall i socknen. Och prästen dog kort efter. Det skulle ha hänt det samma med en präst förut här. *om dödsfall varsel*

De sa, att man skulle kugta ett huvudhår om en värtta, det skulle äta den av. *Värtta*

Mor talade om att där Hung Inges sten nu är rest lag för en gård, som hon sa, av stenar. De körde därhen till Ingelstadsgården och grävde ränder, när de skulle bygga. Men det berättas att då blev det sådant oväsen på *Hung Inge*

gården, att den märk lägga en sten ner där igen. Och den synes där en revid själva väggkanten. Den store stenen, som nu är rest låg förr nere i jorden, men inte djupare än att de brukade höra på den när de plöjde.

*Kung Inge
kung Gorm*

Minna föräldrar talade om att det var två kungar som slogas. Den ~~store~~ var kung Inge, den andre hette ^{Både stupade} Gorm. Inge blev begravn här, den andre på Gormhöj. Höjen ligger på Ingelstadgårdens ägor längre ut mot Lunnarps till. Där ligger en massa stenar.

*Bjärsbacken
(Tunby)*

De talade om Bjärsbacken i Tunby att den julaftnarna stod på Tre ständare och att Trollen dansade nerunder.

Soppa i grytan

Julafton doppade vi i grytan. Där koktes aldrig så mycket kött ^{gärna} gång på året som då. Det skulle vara färdigt middagstid. Där blev en massa flak och det skum-mades av ett annat kött och i det doppade vi en bröd. Det kallades för moljebröd. Ville vi glyttar ha lite förr så la mor bröd ner

i köttgrytan och kokte. Det blev mjukt som gröt.

Var och en där hemma fick alltid en halv svinföt, en bit korv, en bit lammkött och en bit fläsk. Det lås på en hallrik till oss.

Julmaten skulle stå inne till annandag jul, då togs den ut.

Mor talade om att den julnatten skulle ligga på halvn. Hon visste ställe, där de hade gjort det. Det skulle betyda att Jesus-barnet hade legat på halvn och strå i krubban.

Julmat

Julhalv

^{klubben på} Så hade vi jullekar. Vi skulle sitta på besmanen, det var en Träbesman, satta benen i kors och sticka en träd i en näl. Det var rätt så närt. Egentligen skulle det vara en nyal, men det fick gå med en stoppnäl också.

Eller skulle vi krypa under besmanen. Själva ~~klaffen~~ klubben sattes mot väggen nere vid golvet, i själva vinkeln alltså. Där skulle man fatta med båda händerna i besmanen och försöka krypa under den. Men kunde

Jullekar

ben fick inte flyttas. Det var styvt men det gick.
Besmanen var ungefär 7 dm. lång.

En lek som kall allmän, var
"Sko blackan". En spak lås mellan två
stolar. På den skulle man sitta med be-
nen i kors. Då skulle man hålla med
båda händerna i en häpp och slå ynkarna
i. Man skulle stöta med häppen i golvet växel-
vis vid vardera sidan 24 gånger. Men dess
förinnan låg man vanligtvis själva på golvet

"Prega skomakerska" utgick till
på de viset att två ställde sig med ryggarna
mot varandra och hade en häpp mellan be-
nen som de höll fast i med händerna. Fram-
för var ett lys. Den som var vänd mot det, skulle
förvara det när den andre försökte stälka det.

"Dra sten vagnen" för att lösa sin
gränt. Då skulle han gå ut och skyka med
grannan mot dörren, så de innevarande hörde
de höra hur det skrek. Det kunde han bli ä-
lagd att göra flera gånger.

Det var gängse, att kasta in jul -

Julkloppor

kloppen och sen springa. Det ~~skulle~~
kunde vara mycket enkla saker som kas-
tades, men där var mycket ombundet dem.

Påskadag skulle de raska på att
komma hem ifrån kyrkan, om det var först
matta. Det menades att den som då först fick
middag, fick först tillsätt. Och den kunde
i sin tur räkna på en god skörd.

Käpp -
körning

Det var alltid brukligt att de skulle
ha Träd inne på gården. Det var fruktträd.

Värdträd

Ola Persson berättar

[F.d. lantbrukare, Flagestad, Lödöse
född i samma by. - 71 år]

Märkesdagar

En vårteckensdag var den 2. april. Jag vet inte om det blivit en ändring av dagarna i allmenheten med den dagen var Bengts dag. Och tecknet lydde: Är Bengt klar och skär, så så din åker så fort han får, men är han sur och vullen, skall du vänta till han blir bättre hullen. Alltså om Bengt var klar blev det ett torrt år och då skulle man så genast innan jorden var ^{för} torr, om det möjligt el. regnigt blev det ett regnigt år och då hastade det heller inte med sådden. Jag har gett akt på det och det slår nästan aldrig fel. För var det regnigt och du ser hur året är.

För det 40 martyrer skulle det frysa i 40 nätter. Regnade det, så kom det att regna i 40 dagar.

Sant Pål's dag hörde jag att mor sa

att om rolen sken den dagen om det inte var längre än en karl kunde sadla en häst, skulle det vara bra. Men visade den sej inte, var det dåligt.

Julatecknen är de tolv dagarnas viderlek. Då skulle man kunna få veta, hur vädret skulle bli för året. En dag gäller för en månad. För brukade skriva med krita 12 ringar på hjälken. De dagarna det var solken låt han ringarna stå tomma, om dagarna det var mulligt fyllde han motsvarande ringar med krita. Var det soligt en halv dag och resten av dagen mulligt, delade han ringen tvärs av och kritade hälften.

De sa, att de skulle så örter i fiskadagarna för då blev de bra till matörter. Ville de så dem i stenbocken, blev de så stenbitna, att de inte gick itu. Och om de räddes i kräftan blev de maskstingna och skorriga.

Kornet, det var endast sex radigt kom de hade då, skulle så en av de första dagarna i maj, även om jorden var tillredd förut.

Laga skifte

Far talade om tiden innan utbrytningen [Hägesladsby]. Vålborgs dagen, den 1:ste maj, skulle åldernvannen sammankalla bys mennar och då skulle de gå omkring längs rågångsgärdet, för att laga det om några stenar var utfallna. Tuvorna låg då i allmänning och det släpptes sen byns kreatur. Där var en höre, som skulle vara för dem, ett par pojkar från varje gård skulle skiftesvis hjälpa honom. Men om byn gick en gata, "dryegadan" kallad. Efter valföristas värde den dagen, skulle gubbarna ha gille. Då skulle de dricka mäg i ben. Och då var där nitt kolorum.

Dräng lagar
grissla åt trollen

Före var det så mycket troll eller underjordsfolk till. Min far talade om något som hade hänt vid Bjersbackarna (Hägestad). Han sa att det var en vårdag, en som gick och plöjde och hade 4 kreatur för plogen. Det var vanligt för, att de hade ett par stutar och ett par hästar förpändas, och då var där en kôrven, som gick och körde främsta paret.

De gick och körde till vid backen. Då kom där en liten en, en pyssling som de sa. De var som dvärgar. Han kom med en grässlå, som var sönder på något sätt och undrade om inte "plausmannen" ville ansa den. Det gjorde han och de fick dozingen igen. Sen dagen efter kom där ett fruntimmer och bjöd nytt bröd på dem. Plausmannen kände väl mer till det och han tog och åt. Men kôrvennen ville inte ha. Han vred huvudet undan, men då sa hon: Du kan gärna äta det för det är av bondens bästa råg. Men hans huvud blev sen alltid medvetet.

Närheten av backarna där de bodde var det många små stigar inne i rågvälgarna, liksom de haft sin spatsertur där.

De försökte få kristna barn. De var så rädda på ställen, där de fått barn, att de hade ljusstängt nätterna igenom, för då kunde de inte komma. Det skedde. Det var innan barnen blivit döpta, sen hade de ingen makt med dem.

Det var på ett ställe, sa far, som

Trollen för
byta barnTrollen
fruktat

en sådan där pjössta kom in i stugan och
kvällarna och brukade sitta vid kakel-
ugnen. De satt länge i mörke då. Men så
fort de fände ljus, så lampa hon sig bort.

Teollen
sina bröllop

Far talade om ett underjordiskt folk
som hade bröllop en gång. Det skulle varit
uppe i Flörups backen. De kom till folk som
de var bekanta med och länste silver som
bruden skulle ha. De lånade ofta ^{och} länste se-
jätt igen. Folk var vanda vid det. De kunde
se skaren som kom. Det var en pojke eller
"grybba" som var med bland ^{därna} iskar, som sa:
Det är ju ert silver, mor, som den där kar
präsig. Men då trillade silveret av och föll ner.
De skulle inte talat utan Tegas ställa.

Ljungbyhorn
och pigra

Jag har hört att trollen hade
horn som de blåste i när de skulle samlas.
Det var en stalldiang, en kusk, från någon
gård som kom åt hornet. Han red, men
de rätte efter honom. Han red härs över
en åker men trollen måste följa färderna.
Men han fick hästen in i stallet. Det var en
hingst, det var bättre än det varit en

varlig häst och han slog och fredade honom.
Men när det var så gjorde de ändå så att
han dog. Men hornet fick de inte och sin
hade de svårt att samlas. — De hade sedan
efter annat folk. Där fanns för två stycken
byhorn i Flögstad.

Kristian Tyrann ifrån Jan- ^{Kristian}
mark lög och krigade om Skåne. De var i ^{Tyrann och}
sint krig, att Skåne var den st. Tre gånger ^{präst en dag}
Han huserade på Tosterup, där byggde han en
borg. Sen hade prästen här så mycket makt,
att han kunde bannlysa honom. Kristian Tyrann
müskte, att han var i fara, och ville döda präst-
en. Men han tog sin tillflykt till kyrkan.
De började att hugga ut lären, men då fick han
godvilligt fram och blev räddad. Det var i den ve-
de flödde en tjur på halva kroppen och lät springa.
Han sprang ändå till Grims backe, där blev han. Den
fick det namnet därför att det skulle ^{ha} varit en grimg
tjur. Prästen hette Ek. Han ligger begravd på
kyrkofältet, och där rättes en ek. Den har varit
torr och grönskat igen och torr och grönskat igen.

Lödemyr

Han blev skaffad också till
 ist, Christian Tyrann. De kom till stället där
 han "bonerade" [bodde]. De kunde inte kom-
 ma in och ta honom utan de skulle väl-
 ta ut honom. Där låg vakt och läger runt
 omkring slottet. Men han hade många kre-
 atur. När det var hans vakt, talade de om
 att han låt hänga ut ett kreatur på mu-
 ren, för att han skulle "prima" [göra spe]
 av vakten. Han hade fler kreatur, mör-
 nade han. När han såg, att han inte kün-
 de längre, tänkte han på en krutffärdding
 och flög i vädret och farmarna blev hängan-
 de runtomkring på trätopparna, hörde
 jag far berätta. — När du nu säger
 det, minns jag, att de talade något om
 Jins Grim också. Det var kanske en som
 var i maskopi med Christian Tyrann.

Olika personer berättar

Peter Klatt började det två både *Märkesdag*
 ovan och nedan, hur stäng vintern an-
 var.

"Spinken", Tomarps.

[Två bröder Nilsson, gemensligen kalla-
 de "Spinkarna", bo i närheten av Tomarps
 by. Den äldste av dem, min meddelare
 omkring 65 år. De äro mycket människo-
 skygga och anses av ortsbefolkningen
 för att vara "konstiga"]

Tröskade de Lenkt Bles (Blasies) *Förbud*
 gick plöjarna av sig själva på natten. Det
 larmade så de kunde inte sova.

D: o

Lägger sig någon och spinner
 skärtorsdag, springer rocken av sig själv
 på natten.

D: o

När de skulle ha Mårtens gås, såg

de alltid efter förr hur det benet var
som rötter i själva bröstet. Så stor del av
det som var mörkt, så långt blev det
vinter på året

D: o

Någon brukade krossa skalek
på ett påskägg mycket fint iten och
så äta ägget med skalek på. De var
för att liana inte skulle "skännas" [bli döda]
så lätt.

D: o

De fyllde narvilet på ett hjul
med jord och satte dubbar [froppar] i
och grävde ner det. Det var för att de
skulle få tur.

D: o

Det är en särskild dag, som de
äro födda på, som bli mördare. Och de äro
hunnarna. Därför skall en karl akta sej, när
han kryper till ett fruntimmer.

D: o

Om ett fruntimmer kryper genom
en fältla [efterböda] efter en mår, som

skara och
varulv

mer hon aldrig att känna smärta, när
hon föder utan då föder hon precis som
ett djur. Men det första barnet hon
får blir mår eller varulv. Det är
skönt skaff på den som gör det. En
varulv blir fri igen om han bliver sönd
en havande kvinnor och äter upp
föret. Skjuter man en varulv ligger
där om ett par timmar en karl. Det är
där inget skaff på.

D: o

Kommer man till en doktor
och säger att man fått lappri i ett
finger, ger han till ett latter [= skratt] Men
man kan själv bota det, om man lägger
en äggstina om.

D: o

Det skulle ha varit en, *Trollen fri-
byta barn*
var ute på marken och hade sitt barn
med sej i en vagg. Så kom där en
underjordisk kvinna och tog barnet och la'
när dit. Men då gick moren och "hyllade"

[elda] under vaggan. Då kom kvinnan igen och sa: Jassa, så "lej" [styg] skulle jag inte ha varit mot din gylt [barn]. Så bytte hon om, tog sitt och sprang igen.

Maria Per Lars'
[Småbrukarehustru, Borby, Inflyttad
från Flagestad. Omkring 40 år]

Dräng lagar
grissla åt
Trollen

Peter [hennes man] har talat om att det var en som gick och plöjde och hilla en grissla [bakgröt] och lagade den. Sen dagen efter kom därut ett nybakat bröd. Och han hörde att det sa, att han gärna kunde äta det, för det var av hans husbondes bästa säd.

D: o

Goavätta

Gamle Hägg brukade alltid, när han skar av blodigt kött eller så, kasta det och säga att det skulle vara åt åt goavätta.

Mats Ahlsson
[Snickare, Flagestad, Löderups s. n.]

På vår gårds ägor, n:o 18 Gislöv, Ö. Wöbbelevs by, finns en hälle som kallas Hildingshög. Det berättas att en kimppe skall ha begravts där tillsammans med sin studehäst. Han skulle ha ägt en borg, Lunke borg, och vår gård har namn därefter. Det berättas att de sett honom om nätterna och när de frågat vem han var hade han sagt: Jag är Hilding. Det har också talats om att personer som försökt gräva där blivit sjuka.

Otto Nilsson, seminarist, Lund
[Född i Gislöv, Ö. Wöbbelev]

Mor har talat om goavätta, och mormor hade berättat det för henne. Det var i min mormors hem i Borby. De sa att goavätta kom upp i huset och skulle läsa bröd, när de bakade. Hon kastade först det ena bröstet över axeln och sen det andra. Hon fick bröd och kom sen och lämnade igen det. Ibland skicka-

Hildingshög
(Ö. Wöbbelev)

Goavätta

de de barnen. Frågade de dem då om något sa de:

Inte fråga och inte flå
utan låna och lå gå.

Goavilla skulle ha bott
under ett träd intill gården.

Manne Molin, fil. skol. Lund
[Född i Ö. Herrestad]

Knuggsdala
backen

Jag hörde en historia om Knuggs-
dala backen [Slemminge ~~son~~]. Där var
en grå katt. Så var där en bonde, som
hörde förbi där en kväll. Då hörde han
en röst, som sa: Gläsa kussemissan att
nu är gråkatten dö. När han kom hem
tala han om det för kvinnan. Men katten
låg borta i kakelugnsbacken. Jamn, sa han,
och rusa ut genom fönstret och se'n såg
de honom aldrig mer?

D: o

Begraoning

När min morfar begravs i
fjor gick varken min mor eller morbror

bort till graven, när kistan skulle sän-
kas utan höllo rej längre borta på
kyrkogården. När jag sedan frågade
min mor om orsaken ~~att~~ ^{eftersom} hon, att hennes
mor var begravd vid sidan om kunde
läsa något av hennes kista blivit synligt,
när den andra graven öppnats. Min mor-
bror hade varit sjuklig när han var
liten och man visste inte ~~att~~ ^{nå} noga
om inte mormor på något sätt botat
honom. Glade han nu kommit att se
något av mormors kista, hade han kun-
nat få samma sjukdom igen. Min
mor hade vi gjort honom sällskap på att
han skulle slippa gå lussen.

Uppvecklaren
[Hagstad, Löderup; — Elär]

När jag var liten och
skulle gå och flytta home, brukade min
mor säga till mej, att jag skulle
fylla igen hålen efter fjuderstaken.
Jag var nyfiken och ville veta orsa-

Lyte

ken, men det ville hon inte tala om.
 Nu berättade hon, att det allmän Fro,
 att gick en havande kvinna över
 ett sådant hål som barnet att
 blöta under sej.

D. 5

Ur Collectio Rönbeckiana
 [forts. fr. I: 81]

Smedstorp

I blundt gemene man går någ-
 ra gamla allmänna Traditioner som här
 uti Locknen Smedstorp i gamla tider varit
 passerat, såhunda:

1:0 emellan byarne Smedstorp och *Alnaberg*
 Gerlöf, der en rinnande ää är, finnes *(Smedstorp)*
 man till et berg warande ganska stort,
 hwars uppi ä ända äro stående 3 el. 4 höga
 stenar, hwars under förmenas må wara
 nidergräfwaten Hiämpre, hwars titel
 och namn varit konung Alen, hwars
 berget kallas Alnabergk.

2:0 Ä hika såh ä samma mark *Gya skär*
 och ort är nämnd, ett skär som kallas Gya- *(Smedstorp)*

skär hvarvid ästunoran, finnes en liten
högländt backe el. kulle, derupå äro ä
ända stående 2^{ne} höga stenar hvarandes
warit begrafwen förn^{te} konungs fru med
namn Gya deraf skäret må hafva sitt
namn Gya-skär.

*Kyrkklockan
från Smedstorp*

3. En margumoung är sedan en
skänst riktare wid namn Nils Erichson
som här i orten föddes är, här kommit
för många åre ifrån Ezariska fången
skapet berättat hafwa hört ringas och
sedt samma en stor klocka hafwa
hängd uthi Muschou stadh på menar
des samma i gamla tider varit fagen
ifrån Smedstorp kyrkia, så som der-
upå står skruvit: Tillhör Smedstorp
kyrkia i Schåne.

XIII : 2 : 324

ibland gemene man är gam- *Jens Grün*
malt bahl om Wallen eller Wallbarken *och prästen i Lön-*
så kallad, som ligger på Tosterups ägor, *derup*
att der skolat stått et slott eller en
Herregård, wähl besatt med wallar
och murar, hwar på skolat bodt en
mäktig Herre eller Gufwe Isgrim be-
mämd, som har haft stora godz uthi lan-
det och varit mycket myndig, ja helt
äfwerdädig och orätträdig, samt grym
mot Bondeståndet, länkandes dem al-
deles ödeläggia, förbudet dem at plöja
och säi. De som wille befatta sig något
med att plöja, måtte bygga sig dertill om
natttid. Till sitt krigsfolk har han Tagit
de öfvergifneste och grofwaste bofwar som
kunna finnas i landet. Han har och en gång
med sitt skälmåkliga partie varit wid Lö-
derups här i häradet hwarest han Tagit
fått på en tår, fladt huden af honom bef-

wandes och släkt honom så dan till fä-
hiorden ~~ifrån det fattiga fol~~ igen; men
sedan tog han hela fähiorden ifrån
det fattiga folket, lät slakta och ut-
dela den ibland sitt gudlösa parti,
hwarföre prästen uti Löderup bauljste
honom. Och när Isgrim fick det weta
foor han åter diit igen. Prästen tog
sit refugium in i Kyrkhan, men Is-
grim lät hugga dörrarna ^{up} och dät al-
deles massacrera prästen. / Hwarom läser
twifwelsutan Hr. Mag. Astman inkomma
med flere omständigheter: / Denne Isgrim
har haft så stor smee, at när han up-
ställte den 4 man hög till marche, så
räckte den ifrån Wallen, der han bodde
till Yfstadz (gant) som är fullkomligen
1/4 mil. Han wille intet achta eller lju-
da Drohingen, som då segrade i Danne
march, hwarföre han omsider, när hon fö-
nam hans grymma wäsende och olydnad, lät
nederkiuta Wall-slottet och ödelagde så i gund
Isgrim och allt hans grymma parti.

Glemminge d. 8 Maji anno 1729
Nils Oabelius

Löderup

Löderup kyrkiodör är *Riddare Gm*
mycket gammal giord af godh lek och *och prästen i*
wälbeflagen prätuär medh stora starka *Löderup*
rikt. Mitt prä är hon medh yxor illa
inbuggen af orsak, att en adelsman i Drot-
tingh Margreta tidh benämnd Hr.
Per Grim? som bodde på Wallen
commenderat sina bönder i Glammars
bygd uti Ingelsborg lochn att dhe skul-
le slå prästen ihjäl, hwilken righ
i kyrkian retirede, släandes dotren
igen efter righ. Men der han förmärk-
te dhe änteligen wille ha honom
uth, lät han sielff dörren och gick
godwilleligen fram, då dhe honom
och straxt på wapenhus gälfwet ihjäl-
slogo. När förb^{te} adelsman för nam
att bönderna hade efter hans willie giort
dhen slemma gärningen, dhå till att willie
göra righ sielff reen, lät han dhem

sampteligen halshuggas. Drottningh
 Margareta som dhetta ochristeliga ty-
 ranniet förporde lät invitera honom
 att möta för rätten i Högen kampen
 men efter han ej wille, kom hon self
 ofwer till landet medh 2000de man.
 och belägrade hans gårdh blifwan-
 des honom antligen efter ett helt års
 belägring möchtig, så han måtte dhä gifwa
 sigh i hennes händer, blev straxt hals-
 huggen och skglader, gården i grund
 nederrifwen och ödelagder, som
 han och ännu i denna dagh är. Men
 i samma gårdz ställe skall Tostrop
 herregård, dock på ett annat ställe wora
 upbyggd.

Detta ofwan skrefna ähr uptecknat
 efter dhe äldste och broowär digste mans
 relation och verificeras ytterligare under
 min handh

Lödewp dhen 2 okt. 1691

L
 G. P. Schtschellingh

Tryde och Sprjütstorp

Kyrkan Tryde synes hafwa *fler Tryde*
 sitt namn rättare af situationen /: ty här *fälsk*
 stå 3 strömmar samman af hwilka den
 ene kallas Trywe / än av Tryta el: defi-
 ciendo. Här är wäl en gl. tradition att
 en herreman, wid namn Siöthe gam-
 mal, skulle warit af påwen dömd til
 att fullborda kyrkan för det han skulle
 kränkt en jungfru som hette Stilla, och
 så ledz blev utarmat att han ej hade
 mehr igen och kyrkan så ledz skulle
 kallatz Tryde men ingen skrift finnes
 här om.

Sprjütstorpz kyrkia med dhe dei- *fler Sprjüt-*
 wid belägne heman hafwa sitt namn *Torp*
 af situationen, ty dhe äre belägne på
 en udde emellan 2^{ne} små strömmar, hwit-
 ken udde gifwer en likheet af ett sådant
 sprjüt som i gl. tider varit brukeligt.

*Allmose-
kyrkan* i S. Birgitta, på danska S. Birgitta och
Sjunde hafver denne kyrkia i för tiden varit en
allmosekyrkia. Til hwilken, såsom til en
nynnad. helgedom fiersan ifrån är almos-
ser gifne för S. Olufz kyrkia blef bygd,
sedan transporterades denne almoshelge-
dom till S. Olufz kyrkia, att hon kun-
de hållas wäl macht.

*Överrestads
kyrkobro* Denne kyrkian så wäl som
flere här omkring är yngre i byg-
naden än Tolånga kyrkia i Gärshä-
rad, hwilket af en gl. stenbro i Rödunge
wång ofwer hwilken dhe rest från
Överresta till Tolånga kyrkia och
kallas der före den gl. stenbroen Överres-
ta kyrkiobro, den dhe rest ofwer i
gl. wägar från Överresta till Tolånga
kyrkia. Tolånga kyrkia wiiser och
en annan byggnad än thesse andre kyr-
kior.

Trycke d. 3 juli 1729

Josephus Bolmstadius

Päster i Trycke et Spintztorp

XIII. 2: 330

Glemminge

I bland gemene menn är
följande Sager:

1° Om Swärkels hög, et Mus- *Swärkels hög
(Glemminge)*
quete Skatt wästan för Glemminge by
älder Kyrkia belägen, berättas skola
liggia begrafwen en Kämp, benämnd
Swerkel, som skolat haft Förste älder
Konunga wälde, och Swägar med
Konungen uti Dannemarch. Ut i Danska
Kämpaböcker skola förmälas om 2^{ne}
som haft det namnet Swerkel, både
Fader och Son; men denne skall hafwa
 varit Sonen, som här är begrafwen.
Han begärte hjälp af sin Swägar Ko-
nungen i Dannemarch, till at kriga
emot Sverige, och hemnas på den, som
slaget hans fader Swerkel den äldre i hjät
hwilken hjälp han efter berättelsen
skolat fått och sedan krigat emot Sverige
erhållet seger och således hämnat sin

Faders död, den ihjälslaget som hans
fader i hiälslog.

*Drängarna
som skulle
jaktla mot
kollet Blåhatt*

2. Om en Backe eller Hög som
ligger här i Glemminge by hos gården
n: 1 strax väster för prästegården, be-
rättas att uti glm. tidens skolat bodt
ett backaträll, Blåhatt benämnd. För
100 åhr sedan bodde på gården n: 1
här i Glemminge en bonde, hvars
namn var Jöns Tufwesson; Hans 2^{ne}
drängar gingo ut en juleaften wähl
druckne, och Togs hwar sin wärja
med sig 1: som Drängar uti Danske
tiderna skolat haft; manandes Blå-
hatt utaf högen till att jäkta med
sig och fast de honom intet sägo,
blefwo de likwäl såsom genom ett
starkt wäder förde ett godt stycke wäg,
öfwer Glemminge åkermark på
en steen, som kallas Klöfwasten.
När de där en stund hade stått och
betänkt sig för stode de sig wära på
Klöfwasten på andra sidan om

elfwen. Och efter ett starkt möfok
öfwerföll dem, måtte de begifwa sig
till att wada öfwer elfwen tillbakans
igian, ty då war ingen brjugga deröfwer
lagen som nu för tiden är, kommo
dock hem med största möda långt ut
på natten, warandes ganska förfrusne
lofwandes sedan, att de aldrig wille
jäkta med Blåhatt mera, för bem te
Jöns Tufwessons barnabarn, som bo här
i Glemminge berättar så i samning
wara skäddt med desse 2^{ne} drängar
beropandes sig på sina saml. Föräldras
ofta för dem förtalda relation, som
det samma mycket wähl minnas
kunde.

Öfwan nämnda Klöfwasten
är så stor, som ett mätligt huus af
2^{ne} wäggerum, och är klöfder nit
i två så att man kan gå emellan bäg-
ge stycken. Men på hwad sätt han
är klöfd och huru han är kommen
hitt på Glemminge mark, derom

*Klöfwasten
(Glemminge)*

allmän saga: En jungfru har skohlat
bott uti Glammarsberg som äro be-
lägne wid en Bondeby, Glammar be-
nämnd uti Ingelsta härad. Denne
Bergz Jungfruen kunde intet lida
äller gatt intet höra at man ringde med
klockorna här i Glemminge kyrckia.
Hwarföre hon omsider resolverade sig
till at slå Glemminge kyrckia al-
deles under i grund, laggandes altså
berr te Klöfwasteen i nēt flätte eller
hårband, kastade den samma mot
Kyrckian och utbrast i dehamma med
dessa orden: Jag gitter intet lida din
hwita hoo med det röda hufwud.
Men stenen hinte intet tangre fram
uti kastet än på en $\frac{1}{2}$ när Glemminge
by och med det han föll neder, brast
äller klöfdes han mit i tv, hwarföre
han och kallas Klöfwa-sten.

Glemminge d. 8 maji anno 1729

Wils Nobelius
[pastor här 1728-1733]

Memorial. öfver de antiquiteter
som här uti försambl^{ne} Öwarrestad
och Smedstorgz [se. sid 55] kunna ernäs
hwarwid ej annor... wid större dehlen
är än de äldetas här uti berörde för-
sambl^{ne} hwilka af sina förfäder
hafwa hördt ontalas, sålunda som
följer.

I mo Att Ingelsta Härad har Kung Inge
fått namn af kong Ingel, som byggd och och kung Eorn
och till sitt fäte haft Ingelsta-gård
där wara bekant, hans graf wisesör-
tan sannan wid gården. Om denna
Koning Ingel berättas, att han skall
hafwa varit af ett front sinne, blodig
och ingen last haft genom mandel.
bedrifter, som den tiden ibland de
gambla Hiempar brukeligt varit sig
något rampen at förwarfwa hwarföre
dä han genom sin uthskickade, friade

Til en Konung-dotter i Wäster-Göth-
land skall denne Konung, sådant honom
tillbudkans en skieppa stenkol, dermed
först att hårda sitt hierta, menandes ge-
nom någon berömlig kamp inlägga
sig äkro, men om Konung Ingel det
wägar, wet man intet, det hofwer
hon Konungens dotter i Wästergöthland
den honom för sin wackra skapnad hö-
gelⁿ älskat bekommit hwilket en
annan folkes Konung uti Skåne wid
namn Gorm, som samma Jungfru och
begärt men fißt afslag, högelⁿ för-
trutit, och därför låtit förkunna Konung
Ingel en ewiges kamp samt föresatt
honom en viss dag och ställe hwar
..... att möta, Konung Ingel, som den
tillbudna kampen intet torde undergå
hafwer i ett ställe samt 7 andra käm-
par att möta sin fiende. Konung Gorm
hwilken också primodelⁿ allenast med
sin dräng på föresatt rum och dag sig
anfunnit, striden motte bemteⁿ 7 be-

gynnt, tappert fäcktat, icke det ringaste
wikandes, till des han af sin egen dräng,
den af de andra skall wara bestucken
är worden med ett swärd uti ena sidan
dödelⁿ blesserat, då han något wicket uti
några leuskar straxt wid platsen, hwarat
då han sig med en wiger el² späd qwisst
förbundet har han skiden oförskräckt
fömyat, sina fiender tillika med sin
förädiske Tiennare öfwerwunnit och ihjäl-
slagit, och omsider self på samma platz
sin anda yggifwit, hwarefter han med
de andra 8te är worden begrafwen och
för warje krop en hög steen uprättadt
hwilka äre sätte sätte en rundel omkring
Konung Gorms graf, som är en grof wid
20 steg lång belägen emellan Ingelsta
och Smelstors gårdar på den så kat-
lade ählfåla den utan hwifwel deraf, att
den alltid ligger till fädret och kallas
denne platz el. grafställe än i dag Konung
Gorms graf. Hvad vidare om Ingelsta
kan wara att förnäla läse fuller Tygskio-

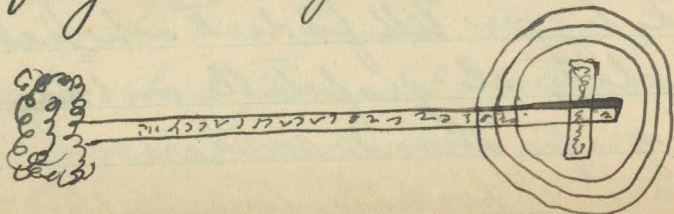

herden wid Ingelsta hillkiänna gifwa.

2. Hwarresta Kyrskia förmenas
vara ~~consecrerat~~ S:ta Maria.

*Hwarresta kyr-
has byggmästare*

3. Om åhrbaket då Kyrskan
skall vara bygd, kan ingen un-
derrättelse gifwas, men om samma
Ydskas Byggmästare är hos gemene
man en gammal Tradition, att den skold
hafwa varit Schiägge monna som
haft hillhald el. boning uti ett litet
barg el. kulle kallat i denna dag
Schiägge-berg beläget uti södra
Qwärresta ångiar wid åen östan
för byen; denna byggmästaren Schi-
ägge monna skall ligga begrafwen
på Hwarresta kyrskiogård nor-
dan om kyrskian utmed Choret
som Grafstenen der ännu wissas
med följande Figur:

4. Förr än kyrskan blev bygd på *Hwarresta*
dett ställe hwarest den nu står, skall *stad från namn*
hll des bygnad waret uthsedt et ställe
ungefähr en half fjerdedels mil hwar-
från den nu är wid några stenar som
kallas höga stenar /: eljest gemenligen
kallade kämpastenar /: ä en seen, Torr
och sandig plat, men så materialier-
na till bygnaden om lagen ditfördes,
skole de om morgonen vara fundne
på dett ställe hwarest kyrkan nu är
bygd, kan födenskall intet synas så
orimeligt om sant skall vara at
wärb et till kyrskans bygnad om
natten till ofwan nämnde rum och
stadnade, at Locknen och byen deraf
fått sitt namn Qwarstad och kyr-
kan Qwarstad kyrskia.

Register

Sed och Tro:

Strets arbeten och fester (und. jul)

Jul

Födsel, bröllop, sjukdom, död och begravning

Tyodor, varsel.

Folkdiktning:

Sånger: A. Om folktrons allm. gestalt

B. Ortsånger

Övrig folkdiktning.

Årets arbeten och fester (und. juld)

Aska, slå över korna I: 212

Brydegille, I: 91

Dansgille, I: 93

Dåliga år, I: 99

Fallens, linredd I: 107

Fastlagsgille I: 88

Fånga haren I: 44

Glödgille I: 88

Kardegille I: 96

Kors, rista i fältet vid sädd I: 40

Kvastskäft, låta stutarna gå över I: 158

"Köra in", stutar I: 41

Lasset, det rista I: 171

"Laustöcken", bindes om midsommaraften I: 194

Lien, stökes I: 44

Lin, sä (se också Märkesdagar) I: 107

Linberedning I: 95

Långa dansen I: 89, 193, 219

Majeldar I: 41

Majfirning I: 17, 18, 35, 41, 87, 94, 109

111, 114, 122, 126, 164, 212,

II: 15, 17, 23

Majstäng I: 9, II: 16

Majvisa, se Majfirning

Midnattsmiddag (se också Majfirning)

bad I: 43

binda om väster I: 165, 194

kärleksorakel I: 112

majning I: 43, 89

Märken (se också Märkesdagar)

almebladens storlek I: 157

dimmorna, gå mot rolen I: 8

röken, slår ned I: 40

soten glöder I: 9

Märkesdagar (kalendariskt ornader)

Andreas I: 40

Beda I: 39

Bengt II: 40

Blasius I: 38, 45 II: 47

Desideria I: 9

Egidius I: 40

Erik I: 34, 39

Fästlagsvindag I: 7

Fiskdagarna I: 41

Fyrtio martyrer I: 7, 33, 207, II: 40

Gregor, I: 33

"Horsavinema", I: 8

Juldagarna, I: 8, 9, II: 41

Korsmäss, I: 9, 34, 39

Kyndelmässa I: 9

Lars I: 39

Martin Luther I: 39

Michaeli I: 8, 39

Morsmäss I: 39

Mårten I: 8, II: 48

Patrik I: 38

Peter Matt 33, 38 II: 47

Petri Fång I: 9, 34

Sjösöredagen I: 34, 39

Skärtorsdag I: 108, II: 47

Tobias I: 8

Torsmånd I: 33, 157, 158

Veckoräkning I: 7

Vårfrudagen I: 34

Pioner, binda om I: 165

Portarna, fruntimmer stänga I: 167, II: 10

Påskdag, skynda att komma hem II: 39

, slå aska över korna I: 212

Påskveckan I: 34

Påskägg I: 34

, äta med skalet på II: 48

Rackare I: 12, 213

Sabbaten, aktning för I: 103

Salt, slå över hästarna I: 193

Skärtorsdag, slä i räden II: 7

Slakt, vid bestämt mänskifte I: 213

Slätter I: 43

Sill, ge åt kreaturen II: 7

Skörd (se också Märkesdagar) I: 43

Strä, slå rista på fältet I: 164

Slä, i räden II: 7

, i åkern I: 40

lita nykterade kor gå I: 9

Lädd (se också Märkesdagar) I: 107

Timran reses, slå glas i räden I: 221

Treonad, för att kreaturen skola Trivas I: 193

Utbrykning, vid laga skifte I: 93

Vanter, ha på sig vid dragarnas inkörning II: 41

Vatten, inte slå ut (se Jul: Goavätta)

Väderlek (se Märket och Märkesdagar)

Äldermansgille I: 176, II: 42

Ägg, äta ättsförsta II: 9

Äldste ronen på gården I: 157

— . —

Jul

Bak I: 36

Brygd I: 47

Dappa i grytan I: 48, 136

Elka, inte göra juldagsmorgon I: 166

Öld, ej gå till julagsmorgon I: 204

Förbud, att spinna II: 9

, att baka och brygga I: 36

Goanisse, I: 159, 175, 178, 202, 220, II: 6

Goavätta, I: 48, 85, 165, 178, 188, 202

II: 5, 22, 50, 51

Julhalm, II: 37, 124

Julgran, I: 85, 112, II: 10

Julklappar I: 85, 160, II: 38

Julkärve I: 20, 85, 166, II: 10

Julljus, I: 84

, sprä död I: 162

Julmat, I: 35, 48, 82, 84, II: 37

Julotta, köra i kapp från kyrkan I: 47
 Knut, göra slut på julmaten I: 161
 Kreaturen, få inte vattnas på gården I: 84
 få riktig föda I: 84, 166
 få öl och mjölk I: 203
 "Krone honor", prigan göra färdiga I: 47, 85, 95
 Lekar, I: 86, 104, 129, 161, 204, II: 37
 "Ljuskronor" II: 10
 Långkil I: 84
 Mållidned I: 36, 83, 161
 Salt, kreaturen få använda jult I: 160
 Slakt, I: 47
 Staffan, tida, II: 15, 23
 Stjärngossar I: 105, 113, 160
 Svartkoppar I: 84
 Thomas, förbud I: 36
 Triggare I: 35, 82
 Träd, ge öl I: 166, 203

— • —

Födelse, bröllop, sjukdom, död och begravning.

Barn, katta till brudparet I: 91, 167
 "Barnavisan" I: 91
 Barnsängskvinna, begravning, I: 36, 123
 förbud I: 123, 197
 ha gästent, II: 43
 Bröllop, I: 89, 167, 170
 Bäckhästen, välla sjukdom I: 206
 Bärare, vid begravning, I: 211
 Sopvatten, I: 23, 197
 Döda, beta sjukdom med sig I: 207, 210
 Dödskamp, befria ifrån I: 201
 Faddergräva, I: 163
 Grav, igenkasta I: 211
 falla igen I: 201
 Hoppa över varandra, inte göra, I: 24
 Hund, levande gräva ned II: 6
 Hönas, levande gräva ned II: 7
 Hårdborre, för öhyra, I: 194
 Kloka, I: 16, II: 7, 31, 5, 117, 124
 Kyrkklockor, skrapa av, II: 35

Myrktagning I: 197, 198

Lappri II: 49

Lappskott II: 34

Lik (se också Döda), Taga under fotbladet I: 20

Likbår I: 37

Lipkista, inläse sin moders II: 53

Likskara, möta, I: 24

Lyten, harskar I: 10, 22, 200

skrikehyte I: 11, 198, 207

skäfer I: 11, 92, 206

slaget I: 23

utslag I: 200, 207

andra lyten I: 22, 124, 199, 200, II: 53

Mara och varulv, I: 27, 125, 170, 195

II: 21, 48

Mördare, Twungna, II: 41

Mönster, avgräns vid begravningar I: 15

Namngivning, I: 23, 198

Pesthyrhögård I: 36, 59, 112

Plats, lämna åt den döde, II: 12

Själaringning I: 211

Själsmördare, begrava på särskild plats I: 211

"Sharn", ~~skada~~ vid vattendrag, II: 35

Spöke, se, vända kläderna I: 164

Stäl, i vagnen I: 197

Taklök, för tänderna I: 194

Tot, vid begravning, I: 211

Tavlor, över döda, I: 37

Trolla, sjukdom på I: 205, 190

Varsel, för död, I: 24, 162, 207, II: 22, 35

Vårter, I: 21, 188, 193, II: 34

Tydlor och varsel

Fruntimmer med tomma kruks, möta I: 10

Grav, falla igen I: 201

Göken, höra ropa I: 24

Glöna, hoppa i vagnen I: 9

Kati, hoppa i vagnen I: 9

Kors av halmstrå I: 201

Lycko och olycksdagar att gå i händ I: 18

Nyckel, lägga på bordet, I: 221

Vggleskrik, I: 170

Flans blommor I: 112

Flädermus, II: 35

Sägnar

Om folktrons allmänna gestalter m.m.

Bäckahästen I: 174, 187, 206, 215, II: 11

"Brydestnor" I: 121, 189

Djävulen I: 13, 107, 186

Djur I: 52, 107, 153

Drakar I: 141

Dödas julotta I: 192, 203

Goanise (se Jul: Goanisse)

Goavätha (se Jul: Goavätha)

Gengångare (se Spöke)

Gloron I: 177

Helgon, kyrka invigd åt, I: 50, 69, 71, 72, II: 62, 70

Jäthar, I: 46, 53, 61, 67, 113, 119, 120, 121, 141, 168
179, 184, 215, II: 22, 65

Kyrkor (se också föreg.) I: 33, 50, 52, 53, 69, 102,
102, 174, 177, 207, 208 II: 61, 70

Kyrkklockor I: 147, 149, 192, 216, II: 56

Källor I: 66, 77, 144

Ljhtegubbar I: 144, 149, 163, 195

Mara (se Födelse Mara och varulv)

Nol skytt, I: 180

Odens jakt, I: 14, 164

Olle Bull, I: 194

Präster, I: 55, 63, 65, 79, 102, 175, 189
214, II: 35, 57, 59

Sjöjungfrun, I: 154

Sjöra, I: 155

Skatter (se också Drakar), I: 163, 187

Skogsmannen och Skogsnuvan, I: 155
156, II: 13, 22

Snapphanar, I: 13

Spöke, (se också Dödas julotta) I: 79
171, 185, 187, 190, 191, 204, 219,
II: 12, 51

Tor, I: 150

Troll (se Underjordiska)

Underjordiska ³²folket I: 60, 75, 119, 120
142, 145, 149, 150, 151, 158
163, 167, 178, 180, 192,
209, 214, II: 13, 36, 42, 49.

Yrkesmän (se också Präster) I: 14, 108, 168
186.

Årvadansen I: 169, II: 12.

B. Ortsägner (se också föregående)

- Andrarum, Hur namnet uppkommit I: 76
 Bolshög, S. T. Botthilds källa I: 77
 Brösarps, Bolshög I: 62, 113
 Kung Albert och dronning Mar-
 gareta. I: 76
 Esperöd, Hur namnet uppkommit I: 67
 Glemminge, ~~En~~ Sverhels hög
 Glemmingehus, Jätten som har byggt
 slotet I: 179, 215
 Grevelunda, Hur namnet uppkommit I: 66
 Hagestad, Ramshögs stenar I: 31
 Jens Karna I: 58, 100
 Hörup, Herremannen med de många
 vinen. I: 58
 Ingelstad, Kung Inge och kung Eorm
 II: 36, 64
 Järrestad, Järledösen I: 141
 Käseberga, Stenar I: 45, 53
 Rytters backe I: 149
 Köpinge, Hur namnet uppkommit I: 59
 Salig Wilses kapell I: 59
 Yidzhög I: 61

- Löderup, Jens Grim och prästen i Löderup
 I: 55, 100, 189, 214, II: 57, 59
 Kristian Tyrann och prästen
 i Löderup (jmf. föreg.) I: 175, II: 45
 Lund, Jätten Finn I: 121, 141, 148, 208
 (jmf. också I: 215)
 Ljungby, Ljungby horn och pipa I: 163,
 218, II: 15, 44
 Rarlunda, När Rarlunda borna flyttade till Lund I: 75
 Rörum, Gossen som kom bort I: 70
 Skillinge, Knuts hög I: 113
 Smedstorp, Slaberg och Gyaskär II: 55
 Sjöstorp, Hur namnet uppkommit II: 61
 Tryde, Hur namnet uppkommit II: 61
 Ö. Nöbelöw, Hildings hög II: 51
 Ö. Kemmerlöw, Hålan som är bottlös I: 72, II: 14
 Vitaby, Helig Tores källa.

Övrig folkdiktning

- Dansvisor I: 129
 Fätor I: 25
 Ordstav I: 105, 169
 Visor I: 26, 28, 117